

nasprotna stran, mnoge predloge, ki so ljudstvu bolj priljubljeni, ko ta. Mi pa se držimo načela, da tam, kjer gre za občno korist, morajo želje posamesnih vtihtiti, in se pri tem zanašamo na razumnost naših volilcev, ki dobro vedó, kaj je mogoče in kaj ni mogoče. Tudi jaz mislim, da bi se dalo pri vojaštvu nekaj prihraniti, in jaz upam, da bo vlada to tudi storila, kakor jej priporoča naša resolucija, čeravno tega govornik od one (leve) strani noče verjeti. To, kar je po okoliščinah včasih mogoče, zna po drugih okoliščinah celo nemogoče postati, pa kar je le včasih mogoče, se ne sme za stalno in brezpogojno tirjati, ker tako zahtevanje znalo bi pogubno biti.

S takim sklepom bi mi zašli na krivo pot, ki bi znala v pogubo peljati Avstrijo.

Mogočna Avstrija, to je bil tisti izrek, ki se nam je vedno nasproti stavil, kedar smo zahtevali federalizem ali avtonomijo, s tem izrekom so pobijali, in ne brez uspeha, naše težnje. Reklo se je, da federalisti skrbé le za svoje koristi, vsak za svojo deželo na škodo države, centralizem pa da se bori za moč celokupne države. Zdaj pa vam dajemo jasen, dejansk dokaz, da mi hočemo mogočno Avstrijo, ker dovolimo državi sredstva za njeno moč brez ozira na posamezne dežele, in glej, zdaj na enkrat je ona (leva) stran umolknila, in nič več ne povdarja moči in veljave Avstrije! (oho! na levi), centralisti se na enkrat ustavljajo. Zato prašam: Kdo hoče mogočno Avstrijo, ali avtonomisti, ki jej dovolijo sredstva za to, ali centralisti, ki jej ta sredstva jemljejo?!

Kdor hoče cilj, mora hoteti tudi sredstva, da se ta cilj doseže, (dobro! na desni) in kdor v resnici hoče mogočno Avstrijo, jej ne more odrekati sredstev za to (močne armade). Ali hočemo mar misliti, da so bile le prazne pene vse tiste deklamacije o velikosti in veljavi Avstrije, ki so se slišale na oni (levi) strani o priliki adresne debate?

Posebno mi Jugoslovani hočemo mogočno Avstrijo, da nas bo branila pred nenasitljivimi sosedi (Labi), o katerih je nek govornik naše (desne) stranke uže včeraj govoril, in pred katerimi posebno naši okraji na jadranskem morji niso varni. In čeravno se nam Slovencem v Avstriji ne godí posebno dobro (veselost na desni), vendar si ne želimo priti v tlačanstvo tujim zmagovalcem, da bi z nami ravnali samovoljno po izreku „vae victis“ (gorjé premaganim!).

Reklo se mi bo, da imajo tudi nasprotniki postave le državni blagor pred očmi, in res so nekateri govorniki nasprotne strani povdarjali, da pri tem vprašanji ne gre za strankarsko stališče. Pa iz besedi in dejanj smemo sklepati na misli in namene, in potem nam bo težko verjeti, da nasprotje v tej zadevi ne izvira iz strankarstva. Pri vseh shodih in dogovorih nasprotne stranke, kolikor izvemo iz časnikov, ki jim menda smemo verjeti (oporekanje in smeh na levi), — povdarjalo se je vedno le strankarsko stališče. Tako je prinesla na pr. „Neue freie Presse“, ki je menda o tem podučena, 23. novembra članek, iz katerega bom z dovoljenjem gosp. predsednika nekaj stavkov bral (bere): „die Verfassungspartei strebt nach Einigkeit in der Wehrfrage und sie scheint uns auf gutem Wege nach diesem Ziele zu sein“; tedaj ne gre za korist in moč države, ampak za edinost stranke (živahna veselost na levi), in nadalje se bere: „sie — namreč stranka — wird die Unabänderlichkeit des eisernen Etats auf drei Jahre bewilligen, auf eine Zeit, innerhalb welcher die europäischen Verhältnisse sich klären können, während welcher die Bewilligung ausreicht, allen drohenden Eventualitäten zu begegnen. Auch in diesem Punkte wurden innerhalb der Verfassungspartei Opfer an persönlichen Ueberzeu-

gungen und bisher festgehaltenen Standpunkten gebracht (res je! na levi), aber die Idee der Einigkeit hat sich bisher so mächtig erwiesen, dass im Grunde jedes Mitglied der Verfassungspartei alles opferte, um in dem Beschlusse der Partei alles wieder zu gewinnen. (Dobro! na levi.) Und es erfüllt mit Genugthuung, die Partei auf der Bahn der Einigkeit zu sehen; denn auf diesem Wege allein kann sie ihre Bedeutung als Partei, die Achtung der Bevölkerung behaupten“. (Veselost na desni.)

Tedaj stranka in stranka in zopet stranka (veselost) je prva, in njej na ljubo se je moralo zatajiti celo lastno prepričanje. Te besede, gospôda, jaz tako razumem, da so bili prej nekateri sedanjih protivnikov prepričani o potrebi vojaške postave, kakor jo mi hočemo (klici na levi: ravno narobe!) in da so zavoljo stranke zatajili svoje prepričanje. Ali je to dostojno za moža, da ravná zoper svoje prepričanje? In ali so res med nami možjé, ki jim je stranka več, ko občna korist? Ali naša država, ali blagor narodov, ali naša sedanost in bodočnost ni toliko vredna, kakor korist ene posamezne stranke? Ali ni bolje, da se ena stranka zdrobi, nego da bi se zdrobila cela država?

Tudi nam se je vrivalo strankarsko stališče, tudi nam se je reklo, da ne smemo vojaške postave za več ko eno leto dovoliti, ker bo vlada potem prisiljena, naše pomoči še zanaprej iskati, ker vlada druge stranke ne dobi, katera bi jej tako domoljubno pomogla; reklo se nam je, da zgubimo ves vpliv, če vladi dovolimo postavo za deset let, ker nas potem vlada ne bo več potrebovala in tudi ne podpirala.

Toda čeravno odločno branimo pravice dežel, vendar se držimo načela, da stranka, ki hoče biti sposobna za vlado, mora korist cele države više staviti, nego korist posamesnih dežel, in da se mora vedno s poštnim orožjem boriti. Ne stranka tedaj, ampak pravica, poštnost in domoljubje imajo besedo v tej zadevi, in sram ga bodi takega moža, ki si ne upa glasovati po svojem prepričanju, ker se boji zamere pri kakem strankarskem voditelju, in tak mož ni pravi Avstrijanec. (Klici na levi: čujte! — na desni: dobro! dobro!)

Reklo se mi bo, da preostro sodim (veselost na levi), pa moja sodba se opira na dejanja naših nasprotnikov. Lani sta v delegacijah dva voditelja te stranke, ki se zdaj vojni postavi upirata, izrekla, da mora Avstrija z ozirom na svoje finance nehati biti vevlast (klici: čujte! — na desni). Tedaj hočejo Avstrijo ponižati med srednje države. Zakaj? Jaz ne najdem nobenega vzroka, če ni ta, ki se sliši iz govorov nasprotne stranke, da hočejo spet nekaj milijonov v razpolaganje dobiti za „gospodarski napredek“ (smeh na levi), kakoršen se je uganjal v dobi švindelnja in dearnega poloma (kraha). (Dobro! dobro! na desni — uporekanje na levi.)

Ako je nasprotnikom te postave res mar za boljše gospodarstvo in za štedenje, kakor je nek govornik iz Štajarskega razkladal, potem jih smemo vprašati, zakaj niso takrat štedili, ko so hoteli nekatere plače povišavati in ko so denar ven metali za dvomljiva podjetja? (Dobro na desni.) Ako bi bili tačas bolj varčno postopali, mi bi ne bili tako na nič prišli, in ne bi nam bilo treba tožiti o slabih časih, o vednih dražbah in o splošni bedi. (Klici na desni: prav res je!)

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* Na vseučilišči v Zagrebu se je za letošnje šolsko leto vpisalo: 1) na fakulteti bogoslovni 17 rednih in 39 izvanrednih, po takem skupaj 56 slušateljev, 2) na

fakulteti pravo- in državoslovni 214 rednih, 44 izvanrednih, skupaj 258 slušateljev, 3) na fakulteti modroslovni 33 rednih, 27 izvanrednih, skupaj 60 slušateljev. Na vseh treh fakultetah je tedaj vpisanih 374 slušateljev, več tedaj, kakor vsako poprejšnje leto.

* *Prva kočija v Črnigori.* Po „Gl. Črn.“ je 13. novembra prva kočija prišla na Cetinje, ki je lastnina kneza Nikole, prva Črnegore. Ko je peljala se kočija skozi Cetinje, jo je gledalo mnogobrojno ljudstvo, kakor neko posebno čudo.

* *Difterija na Ruskem.* Prikazala se je ta kužna bolezen v 15 okrajih v taki grozoti, da je v nekaterih pomorila veči del otrok, pa tudi odrasčenih ljudi. Časnik „Golos“ pozivlja vlado na pomoč zoper to kugo ter pravi: če je država se v bran postavila zoper žitnega kukca, govejo kugo in kolero, je pač tudi njena dolžnost, na pomoč priti zoper difterijo.

Naši dopisi.

Na Dunaji 1. dec. — d. *) (*Slovensko literarno društvo.*) Kakor znano, ustanovili so začetkom tega leta slovenski dijaci na Dunaji slovensko literarno društvo, kateremu je namen gojiti slovensko slovstvo ter vaditi in uriti se v lepoglasni slovenščini. To društvo imelo je 26. t. m. svoj drugi glavni zbor. Gosp. podpredsednik prof. Josip Hubad pozdravil je navzoče ude kakor tudi vladnega zastopnika. Povdarjal je v svojem govoru, da je društvo v prvem letu svojega obstanka krepko delovalo, ako Bog dá in sreča juvaška, bo drugo leto še rodovitnejše. Obžaloval je, da je umrl mož blazega spomina gosp. grof Barbo, ki se je povsod in zmerom poganjal za slovensko domovino, katero je gorko ljubil. Udje pa so s tem skazali svoje sočutje, da so se z svojih sedežev vzdignili. Gosp. tajnik stud. phil. Karlo Štrekelj prebral je svoje poročilo; v preteklem društvenem letu brali so razni udje 28 spisov, med temi je bil 1 filozofično-kritičen, 9 literarno zgodovinskih, 3 filozofični, 2 naravoslovna, 1 ekonomičen, 3 lepoznavski; tudi precejšnje število pesem in nekaj narodnega blaga bilo je branega v društvenih sejab. Društvo je tedaj jako povoljno delovalo. — Potem so volili novi odbor. Za predsednika bil je voljen gosp. prof. Josip Hubad, za podpredsednika drd. med. g. Jarc, za tajnika gospoda France Podgornik in Danilo Majaron, za arhivarja akad. g. Janez Šubic, za denarničarja g. stud. jur. Škofic, za odbornika stud. phil. g. Karlo Štrekelj, za revizorje pa gg. stud. phil. Matvez Suhač, stud. jur. Janez Gregorčič in stud. jur. Aleks. Hudovernik. — Društvo je sklenilo izreči presrečno zahvalo vsem tistim gospodom, ki so društvo materijalno podpirali, pa tudi „Slov. Narodu“, ki je društvene seje naznanjal brezplačno. — Za prihodnjo sejo obljubljena so uže tri berila raznega zapopadka. Vabimo pa zopet slovenske rodoljube, naj to lepo društvo obilno podpirajo.

V Gorici 7. decembra. — Da imamo precej snegá, in sicer več v nižavah, ko v gorah, to ne dela sicer posebne časti naši „Nizzi“, pa kaj hočemo? saj ga imajo tudi v Rimu in Bolonji in — v Madridu. Sneg sam na sebi ni še najhujša nesreča, ali huda zima, kakoršna je letos, povekšuje revo naše dežele in zato nas sneg v oči kolje. „L' Isonzo-u“ pa je iz tega in družega vzroka sneg in mraz dobro došel. Porabil ga je za argument proti tukajšnjemu nemškemu društvu „Concordija“. To društvo je prišlo malo da ne na

boben; dolgá ima več, ko mu ga je treba. Kaj so si tedaj umislili ravnatelj tega društva? Povabili so ves svet na velikanski koncert 2. t. m., kar je samo na sebi jake vljudno in kosmopolitično, toda šel je z vabilom „der hinkende Bote“: en gold. vstopnine, in ta za poplačanje društvenega dolgá. Vpreženo je bilo pod društveni jarem vse, kar ima v našem mestu kaj veljave, bodisi v muzikalnem, bodisi v družbinskem oziru: odlične gospé, pevci, godci, in celo vse krdelo glediščnih pevcev in pevkinj. „Isonzo“ in ž njim še marsikdo drugi si je mislil: Kako to, da bomo mi (Lahi) in sploh goriški publikum pomagali vzdržavati nemško društvo? Naj pogine; mors tua vita mea. Pričela se je torej agitacija v ta namen, da bi občinstvo in zlasti povabljeni umetniki se ne udeležili koncerta; glediščnim pevcem so došla neki celo grozivna pisma. Ali prav to znabiti, da je izhajala agitacija od sumljive strani, bilo je vzrok, da so si mnogi šteli v dolžnost, udeležiti se veselice, ki je potem takem imela ugoden vspeh. Nabrali so namreč okoli 800 gold., kateri se gotovo ne potrosijo za „minještvo“ za uboge — po „Isonzo“-vi ljudoljubni (?) želji, ampak za poplačanje dolgá, oziroma, za ohranitev „Concordije“, ali pa (indirectno) za ustanovitev „Isonzo“-u nasprotnega italijanskega društva. Bodi si kakor koli, lepó gotovo ni, da „Concordia“, ki je, ali je vsaj v začetku prav za prav eksotično društvo bila, na stroške goriškega občinstva životari. Te zadeve, ki so pretekli teden bile povod razgovorom v vseh krogih, razložila in oznamila je prav dobro in resnično naša „Soča“. — Našemu mestu je došla čast, da je naš someščan mons. dr. Ivan Jak. Della Bona postal knez-škof v Tridentu. Rojen je novi škof 18. nov. 1814. Njegov oče je bil eden najimenitnejših zgodopiscev goriških; bil je ravnatelj tukajšnje zastavljavnice in hranilnice. G. škof Della Bona se je izšolal tukaj l. 1836., kot novomašnik je bil eno leto kaplan v Šempasu, kjer se je slovenščine naučil. Končavši više študije na Dunaji bil je v naši prvostolni cerkvi korni vikar in slovenski pridigar (1841.—42.), l. 1843. je bil spiritual v bogosl. semenišči; l. 1845. začasni ravnatelj zavoda gluhonemih; potem do l. 1855. profesor pastirstva; več let je učil tudi italijanski jezik na nekdanjem modroslovskem učilišči in na gimnaziji (bil je prvi profesor italijanščine v Gorici od nov. 1847. naprej). Pozneje je šel za šolsk. nadzornika popred v Inomost, potem v Benetke, slednjič 1867. l. v Solnograd. L. 1856. je postal častni dvorni kaplan, l. 1857. častni kanonik goriški; l. 1869. kanonik skolastik v Solnogradu, 1874. prošt in škof in partibus. Pisatelja teh vrst je bil prč. g. škof Della Bona profesor italijanščine in pastirstva. Med drugimi sem si zapomnil dvoje njegovih opominjevanj: 1) „Gospôda moja, nika se ne sramujte, kedar boste pridige izdelovali, imeti pri sebi slovnico in slovar“; 2) Gospôda, nika ne mislite, da Vas bodo dandanašnji (in to je bilo l. 1851) ljudje spoštovali samo zavoljo črne barve; zaslužiti si morate spoštovanje z obnašanjem in znanjem“. Obe opombi se mi zdite vredni, da se tu priobčite. — Za Črniče v goriškem okraji je podaril presv. cesar 200 gold. — Izredne pobožnosti (v 6, ne 4 mestnih cerkvah) o priliki 25letnice neomadežvanega spočetja D. M. presegajo vse nade; jutre bode po pontifikalni maši v prvostolni cerkvi „Te Deum“.

Iz Kostanjevice 26. nov. (*O predavanji gosp. vodje R. Dolenca na dalje.*) Kako obrezovati na novo posajene trte, ne bom opisoval, ker se bo gotovo tudi to v uže omenjeni knjigi nahajalo. Na vsak način pa se morajo trte nizko obdržati. Opomniti moram le še, da se trtam, ki že rodé, potem ko je zárod nastavljen in

*) Ponudba jako draga. Prosimo.

Vred.